
Erós autorského herectví

doc. Mgr. **Petr Christov**, Ph.D.

oponentský posudek na diplomovou práci **Ondřeje Macla** (KATAP, DAMU, 2019)

---

posudek, aneb pokus o poznání

Některé zkušenosti jsou k nezaplacení. Jako třeba ta, při níž jsem se jako oponent měl seznámit s diplomovou prací, která je vším možným, jen ne nudným čtením slov seskládaných do formálně korektního celku za účelem kýženého ukončení vysokoškolského studia. S prací, která v úvodu cituje na jedné stránce němeho světce, prokletého básníka a legendu tuzemské divadelní teorie. Zich jako němý prostitut prokletého hereckého umění? Nikoli. Ačkoli...

Četba *Eróta autorského herectví* Ondřeje Macla je v první řadě četbou. Četbou slovesného díla, které je jak závěrečnou kvalifikační prací, tak stručným uměnovědně-filozofickým spiskem, v němž se autor se vši parádou vypisuje ze svého pohledu na uměleckou tvorbu, na svoji roli ve světě divadla i z toho, čím mu divadlo je a čím mu naopak být neumí. Jako čtenář jsem na mnoha stranách pociťoval radost, ba rozkoš z četby, jako oponent jsem nejednou zakoušel pocity až zoufalého tázání se: co s ním? co s tím? proč zrovna já? Hnedle jsem si však mnohdy odpovídal: protože víš, že ti to za to stojí. Ale za co?

Na počátku se mi na mysl opakovaně vkrádala otázka (následovaná odpovědí): Kdo jsi, pisateli? Já na to přijdu. Na mě si nepřijdeš, milý neznámý. (Otázka je to přitom povýtce řečnická, neb autorova identita mi není neznámá a s jeho smýšlením jsem - jako člověk i "pedagog" - již měl možnost se poměrně zevrubně seznámit.) Co přijde dál? Neustálé odhalování opon a oponek. Postupné nahlížení dovnitř - autora, tématu, uvažování. Ostatně již na úvodních stranách mi autor (jako čtenáři) nabízí prostor pro podstatná zamyšlení. Jak je to vlastně s tou oponou? Objevuje se tu tedy opona jako rouška (či roucho?) zahalující herecké konání? Roucho, jehož poodhalením je možno odkrýt nahotu těla hereckého a nakročit k jeho ideové erotičnosti (a dalším žádostivostem)? Jak je to vlastně s tím Erótem? Mám o herci uvažovat spíše jako o božském (s)tvoření (viz Erótova role bůžka) či spíše jako o aktérovi bytostně tíhnoucím k prostituci svého tělesného i duševního já? A dočtu se něco o Svatém Genesiovi, Jeanu

---

Genetovi a Jeanu-Paulu Sartrovi [a ano, *Saint Genet, comédien et martyr* mi možná trochu scházel]? A proč se autor ve svých úvahách o opon(k)ách nedostal k tomu, že jsou opony italské, francouzské a další, které se odlišují způsobem otevírání, čímž výrazně přispívají k odlišnému odhalování hereckého těla...

Navzdory své roli oponenta bráním se stále stroze pojmenovat obsah a formu diplomové práce Ondřeje Macla. A přitom bych si mohl vystačit s konstatováním, že práce splňuje všechny formální požadavky kladené na tento typ závěrečné práce. Ano, navzdory tomu, že se v ní tu a tam objeví opomenutí či drobné lapsy (viz str. 40 a odkaz na Mikešovu publikaci s uvedením stran(y) "YY"), se jedná o sebevědomý a jasně koncipovaný text, v němž autor svědomitě (byť to u básníka může vyznít poněkud nepatříčně) cituje a pracuje se sekundární literaturou a snaží se formulovat své postřehy a závěry. Jenomže. Maclovo psaní je vědomě polemické, provokativní a přitom (velice) osobní (přiznávám, že pojem "trauma" už nějakou dobu nechci ani vidět, ani slyšet; co je mi po traumatech! jsem já snad nějaký psycholog? terapeut? nebo bych jím snad měl být? oponentská terapie? terapie oponenturou?), emočně vypjaté (inu, básník!), v některých pasážích zamýšleně kontroverzní. Jako by nám autor osobně, performativně, autorsko-tvořivě ukazoval, čím vším si mladý (prokletý?) umělec musí procházet, aby z výše svého věku a zkušeností mohl revoltovat a "utvářet se".

Pro Ondřeje Macla je oním nástrojem tvůrčího sebeutváření hledání erotičnosti v umění, respektive v umění divadelním, což je ostatně zjevné i tomu, kdo pouze nahlédne do obsahu. Navíc autor touto prací (volně) pokračuje v tom, co započal svou předcházející diplomovou prací na FF UK (zkoumání projevů Eróta v prostředí evropské literatury) a co soustavně ohledává svými tvůrčími aktivitami (zdravím ideovou spoluautorku práce i fyzickou múzu konceptu Annu Luňákovou!).

Diplomová práce Ondřeje Macla ovšem není - bohudík! - textem formálně uzavírajícím další etapu jeho vysokoškolského studia. Na to je, jak už bylo ostatně výše zmíněno, příliš osobní. Někdy možná až příliš, celkově ovšem působí poměrně vyváženě. A právě toto osobní ručení z ní činí dílko navýsost inspirativní, byť obtížně uchopitelné. Když se autor v úvodu kapitoly *III. Orfické a prostituční herectví* pouští do mapování svého vlastního divadelního životopisu, přistihnul jsem se (jako čtenář), že se nechávám unášet proudem autorské zpovědi, která mě (s)vede, vede (si) mě a já se jí rád nechám (s)vést. Přitom v mnoha ohledech nesouhlasím s autorem hlásanou "vizí nového" (nebo jenom pro autora v této fázi jeho tvůrčího vývoje bytostně důležitého?) umění; rozhodně s ní nesouzním zcela, mnohdy mi přijde až příliš dětinská, prostá, naivně idealistická. Jako bych raději setrval v pokojné, dnes už povýtce klasické nejistotě (třebas) artaudovského (ne)řádu. Ovšem cituje-li autor ve své auto-reflexivní kapitole komentář Jana Císaře (na

---

konto Maclova scénického debutu), v němž čteme: “Čili možná jsme byli svědky zrodu nové epochy. I když nejsem si tím jistý...” (s. 38), budu nevýslovně rád, pokud se kolega Císař při svém někdejšíhondnocení mýlil a že bychom (třeba i nyní) při čtení komentářů k Maclovu performativnímu manifestu divadelní lásky mohli být svědky něčeho nového, co začíná. Či třeba někdy v budoucnu začne. I kdyby mělo jít jenom o to, že jeho provokativní řádky najdou své následovníky. Byť by to mělo být nejprve z řad zapálených odpůrců a kritiků.

Navzdory autorově snaze o homogenní tvar se v dalších pasážích jako oponent omezím na poněkud méně sourodý soubor komentářů, které mi při četbě tanuly na mysli:

- hovoří-li autor o domýšlení trojjednosti autorského herce (od Vyskočilovy triády: divák-herce-autor), nabízí se otázka: má trojjediný herec (vyskočilovského typu) své tělesně-erotické já? Nebo by se ho měl zbavit v duchu současných snah o smývání jakýchkoli znaků sexuality (viz mohutné snahy v audiovizí, jichž je dobrým příkladem a děsivým mementem nový digitálně animovaný *Lví král*, v němž postavy zvířat zůstávají bytostně bezpohlavními, Eróta spolehlivě zbavenými tvory)?

- v pasážích věnovaných pohledu vs. doteku [viz kapitolu (I.) *Vychladlé teplo světla*] se tážu sám sebe, proč jsem si už dávno hlouběji ne(za)přemýšlel o skutečnosti, že divák se touženého (hereckého) těla dotýká povýtce svýma očima, výhradně svým pohledem, a to navzdory tomu, že je herectví uměním tak výrazně spojovaným s tělem a tělesností;

- chápu, že autorovi velmi konvenuje přístup Georgese Banua a že ho k mnohým úvahám inspirovalo čtení Banuovy (inspirativní) do češtiny bohudík přeložené knížky *Nepodrobený herec*;

- pro potřeby diplomové práce je velmi užitečná kapitola (V.) *Zasažení diváci navazují vztah*, jež je volným, logicky komponovaným, postupně sílícím proudem literárních příkladů zastupujících erotizující zásahy divadlem/herci/herečkami: přesto (a aniž bych chtěl protežovat svého oblíbence) v této sérii nepochybně schází francouzský romantik Gérard de Nerval, potažmo pak jeden z jeho oblíbenců Retif de la Bretonne... nemluvě o jménech jako de Sade, Weiss, Mišima. Nebo je to snad autorova past na čtenáře/ oponenta který neodolá své neodbytné touze, aby nezavadil o Jenny Colon a jí podobné herečky, které by si stejně spíše zasloužily vymřít na mor, než aby byly (ne)tělesně zbožňovány...?

- osobně naopak velmi kvituji vloženou poznámku o Danu Nekonečném a jeho (nevědomé) roli v autorově tvůrčí genezi; skutečnost, že musel zemřít, aby se autorovi připomenul a vstoupil do jeho zorného pole, je pak snad až mytickým potvrzením Maclových konceptů; kdo nemiluje do hrobu/ za hrob, nezaslouží si lásku;

- v úvodu kapitoly IV. *Hledání milostných forem* je pak zhmotněno silné vyznání (se z) lásky a přihlášení se k lásce jako tvůrčímu / performativnímu aktu, které činí z Maclova textu v mnoha směrech silný manifest, lákavý programatický text, který nevybízí k přímému následování, nicméně nenechává čtenáře nezaujatého;

- hovoří-li Macl o otevírání otvorů, “které lze nabídnout k oplodnění zbloudilým slunečním paprskům” (s. 52), nemohl si čtenář / oponent nevzpomenout na jiného hledače Erótových zásahů z oblasti hudební, na Leonarda Cohena a jeho verš “*There is a crack in everything, that’s how the light gets in*”;

- konstatuje-li autor (aby mohl bez uzardění uzavřít odstavec o Duchampovi), se “k tomu nedá říct nic moc dalšího”, pak bychom na Duchampovo konto mohli klidně dodat třeba to, že jsou i tací, kteří jej (ve svých studiích) ukazují jako toho (muže), jenž se zmocnil díla jiné umělkyně (ženy) a vydal ho za své (*Fontána*);

- při pročitání a popisech autorových performancí (happeningů, kabaretků, akcí, událostí... říkat jim zjevně můžeme ad libitum) se opakovaně sám sebe jako čtenář (a jako oponent i autora) tážu, zda se autor (resp. autoři, neb hovoříme-li o Maclovi, hovoříme zpravidla o Maclovi / Luňákové) vedle toho, že akci “uspořádal”, zajímá též o reakce, které tato tvůrčí akce vyvolá? vnímáte, sledujete, reflektuje to, co vaše konání (z)působí?

Diplomová práce Ondřeje Macla je čtením, na které se nezapomíná. Alespoň ne hned vzápětí. Jako by tato (studijními povinnostmi) vyprovokovaná nezbytnost verbalizovat konané evokovala pravý opak: tedy sledovat to (pseudo-wittgensteinovské), o čem (čím?) je potřeba výhradně (divadelně) konat.

Maclova diplomová práce není konvenčním textem, který má úvodní hypotézu a závěrečné potvrzení závěrů. Jako taková by ostatně čtenáře (a věru ani oponenta) příliš nezaujala. Je působivá právě svou neuchopitelnou “štvavostí”. Při četbě se mísí pasáže čtenářova nadšení s těmi, kdy si čtenář o autorovi myslí své: v tomto případně zpravidla to, že takového magora mohou nechat studovat snad jenom na umělecké škole. Oh, wait! KATAP, DAMU, AMU. OK.

Oponent se ovšem necítí ani podveden, ani zklamán. Ani nepociťuje ztrátu času. Nenašel sice jasnou odpověď na to, jestli je autorské herectví erotické, ale to asi ani očekávat neměl. Diplomovou práci Ondřeje Macla proto doporučuje k obhajobě. A navrhuje výběrné hodnocení (B).

V Praze, 28. srpna 2019